

SIYOSIY JARAYONLARDA VA XALQARO MUNOSABATLARDA SUN'IIY INTELEKT: ISTIQBOLLAR, MUAMMOLAR VA TAHDIDLAR

Boboyev Shomaxsud Rizakulovich

Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada zamonaviy siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanilishi tahlil qilingan. Muallif sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida katta miqdordagi siyosiy ma'lumotlarni tahlil qilish, ichki va tashqi siyosat qarorlarini qabul qilishni qo'llab-quvvatlash, samarali harakatlar rejalarini ishlab chiqish hamda siyosiy jarayonlarni istiqbolini belgilash, maqsadli auditoriyani manipulyatsiya qilishning ijobiy va salbiy jihatlarini yoritib bergan. Sun'iy intellekt tizimlari orqali siyosiy yo'naltirilgan algoritmlarni siyosiy jarayonlarga, shuningdek xalqaro munosabatlarda joriy etish natijasida yuzaga keladigan imkoniyatlar va istiqbollari, muammolar va tahdidlar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: *siyosiy jarayonlar, xalqaro munosabatlar, sun'iy intellekt, mashinani o'rganish, saylov jarayonlari, raqamli diplomatiya, Deepfakelar, chatbotlar.*

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется использование технологий искусственного интеллекта в современных политических процессах. Автор освещает положительные и отрицательные аспекты применения технологий искусственного интеллекта для анализа больших объемов политических данных, поддержки принятия решений во внутренней и внешней политике, разработки эффективных планов действий, определения перспектив политических процессов и манипулирования целевой аудиторией. Представлены возможности и перспективы, проблемы и угрозы, возникающие в связи с внедрением политически ориентированных алгоритмов в политические процессы, а также в международные отношения.

Ключевые слова: *политические процессы, международные отношения, искусственный интеллект, машинное обучение, избирательные процессы, цифровая дипломатия, дипфейки, чат-боты.*

ABSTRACT

This article analyzes the use of artificial intelligence technologies in modern political processes. The author highlights the positive and negative aspects of using

AI technologies to analyze large volumes of political data, support decision-making in domestic and foreign policy, develop effective action plans, determine the prospects of political processes, and manipulate target audiences. The article presents the opportunities and prospects, as well as the challenges and threats arising from the implementation of politically oriented algorithms in political processes and international relations.

Keywords: *political processes, international relations, artificial intelligence, machine learning, electoral processes, digital diplomacy, Deepfakes, chatbots.*

KIRISH

Biz sun'iy intellekt tizimlari tobora ko'proq siyosatga integratsiyalashadigan va siyosiy jarayonlarning tobora ko'proq jihatlarini aniqlaydigan davrga kirmoqdamiz. Ushbu maqolada mashinani o'rganishga asoslangan sun'iy intellekt tizimlarini siyosiy jarayonlarga integratsiya qilish imkoniyatlari, siyosiy harakatlarni amalga oshirish va xalqaro munosabatlarda sun'iy intellektning ro'li, raqamli diplomatiya masalalari ko'rib chiqiladi va sun'iy intellekt tizimlaridan beparvolik yoki zararli (tajovuzkor) maqsadlarda foydalanish holatida siyosiy soha duch keladigan muammolar va tahdidlar tahlil qilinadi. Istiqbollar va muammolarni o'z vaqtida tahlil qilish bizga siyosatda sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish natijasida ijobiy samaralarga erishish va bu jarayonda yuzaga keladigan xavflarni minimallashtirish imkonini beradi.

Ushbu ishning dolzarbligi mashinani o'rganishga asoslangan sun'iy intellekt tizimlarining siyosiy jarayonlarda va xalqaro munosabatlarda keng ko'lamli masalalarni hal qilish uchun kirib kelishi, yuzaga keladigan muammolari va istiqbollarini o'rganishdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bugungi kunda siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish istiqbollari, muammolari va xavflari haqidagi muhokamalar ko'plab olimlar tomonidan o'rganilib, ilmiy muhokama qilinmoqda. Jumladan, D. Yu. Bazarkina va E. N. Pashentsev va P.K. Pobedinlarning asarlarida siyosiy jarayonlarda sun'iy intellektning qo'llanilishi natijasida yuzaga kelgan muammolarni muhokama qilishga bag'ishlangan [1; 2; 20].

Bundan tashqari, E.S.Zinovyeva tomonidan tahrirlangan tahliliy ilmiy asarda global raqamli inqilob va sun'iy intellektning rivojlanishi ta'sirida diplomatik amaliyotning o'zgarishi, etakchi davlatlar o'rtasida raqamli diplomatiyaning asosiy yo'nalishlari, yangi texnologiyalarning rivojlanishi bilan bog'liq holda yuzaga

keladigan diplomatiya va muzokaralarning yangi muammoli sohalari o'rganilgan [4]. T. Helmus va E.A.Vinogradovlar tomonidan siyosiy jarayonlarda "Deepfake" texnologiyasidan foydalanish va unig zararlari [6; 23], V.B. Kozyulin va E. N. Pashentsevlar sun'iy intellekt texnologiyalarining geosiyosat, xalqaro munosabatlar va xalqaro xavfsizlikka ta'sirining turli jihatlari o'rganilgan [3].

A.S.Lolayeva, E.B. Urtaeva, D.V. Zinovev va E.S. Ustinovichlar bugungi kunda saylov jarayonining raqamlashtirish kontekstida o'zgarishini tahlil qilishga, saylov amaliyotiga sun'iy intellekt texnologiyalarni joriy etishning ijobiy va salbiy oqibatlarini o'rganishga bag'ishlangan [6; 7; 8; 9; 22; 24]. Olimlar M.V.Medvedova va D.M.Kalininlar yoshlarning neyron tarmoq texnologiyalaridan foydalanishda manipulyativ, obro'ga asoslangan va ijtimoiy keskinlik bilan bog'liq xavflarni aniqlab, ular bilan bir qatorda sun'iy intellekt va neyron tarmoqlari taklif qilishi mumkin bo'lgan imkoniyatlarni o'rganishgan [10; 11].

E.G.Djibilova, N.A.Svetkova D.A.Levi va S.V. Shitkovlarning ilmiy izlanishlarida iqtisodiyot, siyosat va ijtimoiy sohada, shuningdek tashqi siyosatda, hamda xalqaro munosabatlarda sun'iy intellekt algoritmlarining hozirgi qo'llanilishi va istiqbollari tahlil qilishgan [12; 13; 14; 15].

Bundan tashqari, mamlakatimiz olimlaridan, jumladan mustaqil tadqiqotchi B.B.Suyunov tomonidan siyosiy jarayonlarda sun'iy intellektdan foydalanishga oid ilmiy maqolalar va adabiyotlar tahlili amalga oshirilgan [16].

Shu bilan birga, ta'kidlash lozimki, yurtimiz olimlari tomonidan ta'lim, sog'liqni saqlash, turizm, muhandislik, qishloq xo'jaligi, davlat boshqaruvi hamda iqtisodiyotning boshqa sohalirida sun'iy intellektni joriy etish masalalari bo'yicha ko'plab ilmiy ishlar qilingan. Biroq xalqaro munosabatlarda va siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt, uning istiqbollari va tahdidlari, parametrlari hamda o'ziga xos muammolari haqidagi bir qator muhokamalar noma'lumligicha qolmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi ushbu bo'shliqni to'ldirishga va mazkur masala bo'yicha kengroq muhokamani rivojlantirishda muhim qadam bo'lishga harakat qilishdir.

Tadqiqot metodologiyasi - mavjud qo'llanmalarni puxta o'rganish, siyosiy jarayonlarda va xalqaro munosabatlarda qo'llaniladigan sun'iy intellekt texnologiyalari, sun'iy intellektga asoslangan raqamli diplomatiyaning shakllanishi hamda so'ngi yillardagi ilmiy maqolalarda aks etgan malumotlarni o'z ichiga oladi.

NATIJALAR

1.Siyosiy jarayonlarda sun'iy intellektdan foydalanishning imkoniyatlari va istiqbollari, muammolari va tahdidlari

Siyosiy jarayonlarda sun'iy intellektni qo'llash imkoniyatlari doirasi juda keng. Siyosatda sun'iy intellektni qo'llashning eng muhim jihati siyosiy jarayonlar bo'yicha juda ko'p miqdordagi ma'lumotlarni tahlil qilishdir.

Masalan, mashinani o'rganishga asoslangan siyosiy yo'naltirilgan algoritmlar siyosiy raqobat (saylov jarayonlari) davomida ma'lum aholi guruhlarining (millati, yoshi va boshqa xususiyatlari bo'yicha farq qiladigan) saylov imtiyozlari, turmush darajasi va talablarini tahlil qilish uchun ishlatilishi, eng samarali siyosiy strategiyalar va saylov kompaniyalari dasturlarini ishlab chiqishi mumkin.

Katta ma'lumotlar to'plamlarini tahlil qilish asosida siyosiy yo'naltirilgan algoritmlar siyosiy talablar xaritasini yaratishi mumkin, shu bilan siyosiy kuchlarning e'tiborini maqsadli auditoriya, muammolar (shu jumladan, potentsial muammolar) va ijtimoiy guruhlarining o'zlarining aniq siyosiy talablariga qaratadi.

Siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt tizimlaridan qo'llanilishning yana muhim jihati bu siyosiy istiqbolni belgilash hisoblanadi. U yordamida muayyan ma'lumotlarni (saylov imtiyozlari, ayrim guruhlarining manfaatlari, siyosiy aktyorlar uchun mavjud resurslar, ijtimoiy so'rovlar natijalari, intervyular va boshqalar) tahlil qilish natijasida saylovlar va referendumlar natijalari, ayrim siyosiy kuchlarning g'alabasi yoki mag'lubiyati bashorat qilinadi.

Sun'iy intellekt siyosiy kun tartibini belgilash uchun ham qo'llaniladi. Raqamli platformalar yordamida maqsadli axborot kun tartibini auditoriyaning ommaviy ongiga shakllantirish uchun, maxsus sun'iy intellekt texnologiyalari (deepfake, chatbotlar) yordamida siyosiy xabarlar va shiorlarni, kompaniya mazmunini, targ'ibot kampaniyalarini va boshqalarni ishlab chiqish mumkin.

Ko'pgina siyosiy muammolarning yechimi siyosiy jarayonlar haqidagi ma'lumotlardan foydalangan holda siyosiy yo'naltirilgan algoritmlarni o'qitishga asoslangan bo'ladi. Biroq, sun'iy intellektga "o'z-o'zini o'rganish" yondashuvi jiddiy xavflarni keltirib chiqaradi, chunki sun'iy intellekt va u yaratgan algoritmlar natijalari faqat o'rgatilgan to'g'ri ma'lumotlariga asoslangan bo'ladi. Sun'iy intellekt algoritmi xato ma'lumotlar asosida o'rgatilgan vaziyat "ma'lumotlar zaharlanishi" deb nomlanadi, bunda jarayon davomida mashina o'rganish algoritmiga halokatli kontent kiritiladi, bu keyinchalik uning noto'g'ri ishlashiga- kiruvchi ma'lumotlarni noto'g'ri tahlil qilish, buzilgan natijalarni yaratish xavfini keltirib chiqaradi.

Bunday algoritmlarning ishlashi potentsial halokatli oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Buyuk Britaniya malaka va imtihonlar boshqarmasi tomonidan yakuniy imtihon natijalarini baholash uchun foydalaniladigan maxsus sun'iy intellekt algoritmi vakillik qilmaydigan ma'lumotlar asosida o'qitilishi natijasida badavlat oilalardan

kelgan bitiruvchilar yuqori ball olgan, kambag'al oilalardan bo'lgan kollej bitiruvchilariga nisbatan tarfakashlik kuzatilgan, oqibatda talabalarning 40% bakalavr darajasini olgan.¹

Harakatli algoritm tomonidan yaratilgan imtihon natijalari mamlakatda namoyishlarga olib kelib, oxir-oqibat natijalar bekor qilingan. Bunda sun'iy intellektning milliy darajadagi tarfakashlik algoritmi ijtimoiy-siyosiy vaziyatni beqarorlashtirib, shaxslar taqdiriga ta'sir qilganini ko'rish mumkin.

Ba'zan ta'sir qilmaydigan va buzib ko'rsatilishi mumkin bo'lgan juda katta miqdordagi ma'lumotlar asosida o'qitilgan sun'iy intellekt algoritmlari tarfakashlik qila boshlaydi va jamiyatdagi mavjud ijtimoiy muammolarni qayta tiklaydi, ba'zan ularni mustahkamlaydi, hatto chuqurlashtiradi, bu esa ayrim guruhlarga nisbatan ochiq kamsitishga olib keladi. Shu bilan birga, sun'iy intellektni qo'llash salohiyati juda yuqori bo'lgan siyosiy jarayonlar sohasi sun'iy intellektdan foydalanishning bunday salbiy shakllari va kamsitishni qayta tiklashga eng sezgir bo'lib chiqishi mumkin, bu esa salbiy oqibatlarga va demokratik tamoyillarning zaiflashishiga olib kelishi mumkin.

Noto'g'ri o'rgatilgan siyosiy yo'naltirilgan sun'iy intellekt algoritmlari ham noto'g'ri natijalarga olib kelishi, muayyan muammolarga samarasiz yechimlarni tavsiya qilishi, ayrim guruhlarning saylovoldi xatti-harakatlari haqida noto'g'ri bashoratlar qilishi, aholi bilan ishlashning noto'g'ri usullarini tavsiya qilishi mumkin. Qisqacha aytganda, sun'iy intellekt manfaatdor siyosiy kuchlarning e'tiborini ma'lum bir ijtimoiy guruhga qaratishi, boshqa guruhlarning manfaatlarini chetlab o'tishi mumkin.

Siyosiy jarayonlarda duch keladigan yana bir muammo ma'lum bir siyosiy kun tartibini belgilash va mustahkamlash uchun samarali ishlatilishi mumkin bo'lgan maxsus sun'iy intellekt texnologiyalari bilan bog'liq. Bunday texnologiyalardan biri Deepfake bo'lib, u ma'lum bir shaxsning imidji va ovozini sintez qilish orqali uning tasviri va ovozini aks ettiruvchi soxta videolarni yaratish uchun sun'iy intellektdan foydalanadi.

Ta'kidlash lozimki, ushbu texnologiya tez tarqalmoqda va taniqli siyosatchilar hamda mashhur shaxslarda sinovdan o'tgan. Deepfake texnologiyasi soxta ma'lumotlarni tarqatish orqali siyosiy arboblarni va hatto butun siyosiy kuchlarni (partiyalar, muassasalar va boshqalarni) obro'sizlantirish uchun ishlatilishi mumkin.

¹ Porter J. UK ditches exam results generated by biased algorithm after student protests // The Verge : website. August, 18, 2020. URL: <https://www.theverge.com/2020/8/17/21372045/uk-a-level-results-algorithm-biased-coronavirus-covid-19-pandemic-university-applications>.

Bu saylov natijalariga ta'sir qilishi, milliy bo'linishlarni kuchaytirishi va amaldagi hukumat institutlari, OAV va unga bo'lgan ishonchni pasaytirishi mumkin.

"Ijtimoiy tarmoqlarni robotlashtirish" hodisasi tez sur'atlar bilan kuchayib bormoqda - turli xil siyosiy ma'lumotlar bo'yicha o'qitilgan va ma'lum siyosiy qarashlar bilan "singdirilgan" sun'iy intellekt chatbotlaridan foydalanish ijtimoiy media orqali fuqarolarga ma'lum bir siyosiy kun tartibini yetkazish uchun ishlatilishi mumkin.

Shu o'rinda sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganishdan foydalangan holda maqsadli avtomatlashtirilgan profil yaratish texnologiyasini ham ta'kidlash kerak. U psixologik profillarni yaratadi va maqsadli internet foydalanuvchilarini ijtimoiy tarmoqlar, internet resurslari, qidiruv so'rovlari va boshqalardan olingan odatda ochiq ma'lumotlarni tahlil qilish asosida tasniflaydi. Profillash maqsadli shaxslarning psixologik xususiyatlarini, ularning hissiy kelib chiqishini aniqlash va hatto kelajakdagi psixologik holatlarni bashorat qilish va kelajakda zarur ta'sir ko'rsatish va ularni muayyan harakatlarni amalga oshirishga undash uchun foydalaniladi.

Siyosiy jarayonlarda ushbu texnologiyadan maqsadli auditoriyaga ta'sir ko'rsatish uchun siyosiy xabarlar yaratish va moslashtirish uchun foydalanish mumkin, bu esa fuqarolar fikrini qo'zg'atish va manipulyatsiya qilishning bir shakli bo'lib xizmat qiladi. Bunday ta'sir natijasida maqsadli auditoriya siyosiy yo'nalishini yo'qotishi, fuqarolik jamiyati poydevorining buzilishi, ijtimoiy-siyosiy vaziyatning beqarorlashishi va demokratik jarayonning o'ziga putur yetkazishi mumkin.

Bugungi kunda xalqaro maydonda ustunlik elementi sifatida ommaviy qirg'in qurollari emas, balki kinetik qarshilik vositasi sifatida ham, kognitiv qarshilik vositasi sifatida ham, ya'ni potentsial dushmanning ongiga ta'sir qilish vositasi sifatida ham sun'iy intellekt texnologiyalari tobora muhim rol o'ynamoqda.

Sun'iy intellektni o'z ichiga olgan yangi texnologiyalarning rivojlanishi xalqaro siyosatda kuch va ta'sirning taqsimlanishini belgilovchi muhim omilga, shuningdek geosiyosiy qarama-qarshiliklar va buyuk davlatlar o'rtasidagi hokimiyat uchun kurash maydoniga aylanib bormoqda. Inson faoliyatining eng konservativ sohalaridan biri bo'lgan diplomatiya ham raqamli inqilob ta'sirida sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ko'plab siyosatchilar va mudofaa rejalashtiruvchilari "sun'iy intellekt poygasi" g'olibi yangi dunyo tartibida global hukmronlikni ta'minlaydi, deb hisoblashadi.

Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi global siyosiy va iqtisodiy kun tartibini o'zgartirib, texnologik raqobatning yangi davrini - tarixiy "Buyuk o'yin"ning raqamli analogini shakllantirmoqda. AQSh, Xitoy, RF, Hindiston va Yevropa Ittifoqi kabi raqamli xalqaro munosabatlardagi asosiy o'yinchilar sun'iy intellect tadqiqotlariga

faol sarmoya kiritmoqdalar va xavfsizlik, iqtisodiyot va geosiyosatda kelajakdagi ta'sirni belgilaydigan texnologik yetakchilikni ta'minlashga intilmoqdalar.

Shunday qilib, sun'iy intellekt sohasidagi zamonaviy yutuqlar nafaqat raqamli transformatsiyani tezlashtirmoqda, balki xalqaro munosabatlardagi kuchlar muvozanatini qayta belgilamoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari diplomatiyada foydalanishning vositasi, xalqaro muzokaralar va diplomatiya obyektini hamda diplomatik amaliyot amalga oshiriladigan yangi muhit sifatida namayon bo'lmoqda. Bugungi kunda buyuk davlatlarning tashqi siyosati xorijiy auditoriya bilan aloqa qilish vositasi sifatida bloglar va ijtimoiy tarmoqlardan tortib, diplomatiyada qo'llaniladigan sun'iy intellekt texnologiyalari va chatbotlarga bo'lgan keng raqamli vositalardan foydalanmoqda.

Dastlab, diplomatik amaliyotni raqamlashtirishni amaliy qo'llash va tushunishda asosiy e'tibor jamoat diplomatiyasida ijtimoiy mediadan foydalanishga qaratildi. Tashqi siyosat vakillari tomonidan keng xalqaro auditoriya bilan o'zaro aloqada bo'lish uchun ijtimoiy mediadan foydalanish amaliyoti "raqamli diplomatiya" nomi bilan mashhur bo'ldi.

21-asrning birinchi choragi oxirida geosiyosiy keskinliklar kuchaygan sari, davlatning milliy manfaatlarini ilgari surish uchun qulay sharoitlar yaratish maqsadida chet elda va mamlakat ichida maqsadli auditoriyaning afzalliklarini manipulyatsiya qilish uchun sun'iy intellekt vositalardan foydalanishi kuchaidi, mashhurlikka erishdi. So'nggi paytlarda raqamli diplomatiya bilan bir qatorda, "Strategik kommunikatsiya"², "ma'lumotlar diplomatiyasi"³ kabi atamalar va yondashuvlar tobora keng tarqalmoqda. Ushbu yondashuvlar diplomatik ishlarda ma'lumotlarni tahlil qilish va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga qaratilgan.

Diplomatlar sun'iy intellekt yordamida raqiblarning yashirin maqsadlarini aniqlashlari, potentsial mojarolarni, global voqealar va inqirozlarning kelajakdagi tendentsiyalarni oldindan ko'ra oladilar. Sun'iy intellekt tizimlari orqali ijtimoiy tarmoqlardagi yangiliklar, maqolalar, hukumat hujjatlari kabi turli manbalardan olingan katta ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyatiga ega. Ijtimoiy tarmoqlardagi sharhlarni tahlil qilish orqali jamoatchilik fikrini kuzatish jamoatchilik kayfiyati haqida to'liqroq tasavvur beradi va diplomatik strategiyalarni shunga mos ravishda moslashtirishga yordam beradi.

² <https://cyberleninka.ru/article/n/strategicheskaya-kommunikatsiya-kak-metod-sovremennoy-geopolitiki>

³ Цветкова Н. А. Ц27 Публичная дипломатия и дипломатия данных США: Учебное пособие. — СПб.: Издательство Скифия-принт, 2023. — 78 с.

Sun'iy intellekt xalqaro maydondagi voqealar va tendentsiyalarni, jumladan, mojarolar, beqarorlik va geosiyosiy o'zgarishlarni bashorat qilishda ham qo'llaniladi. O'yin simulyatsiyalari, ommaviy axborot vositalari tahlili va tarixiy hujjatlar yordamida o'qitilgan sun'iy intellekt modeli turli parametrlar (masalan, hududiy muammolar, xavfsizlik, qonun ustuvorligiga rioya qilish va iqtisodiy kelishuvlar) uchun oldindan belgilangan afzalliklar bilan nizolarni hal qilish bo'yicha takliflarni yaratishi mumkin.

Olingan ma'lumotlarga ko'ra, bugungi kunda diplomatlar sun'iy intellekt orqali diplomatik notalarning ohangini sinxron tarjima qilish va tahlil qilish, ultimatumlarning oqibatlarini 90% gacha aniqlik bilan bashorat qilish, millionlab o'zgaruvchilarni hisobga olgan holda qarorlar yoki sanksiyalarning iqtisodiy ta'sirini modellashtirish kabi vazifalarni amallarni bajarishmoqda⁴.

Sun'iy intellektning roli xalqaro hamkorlikni yaxshilash, diplomatik tayyorgarlikni kuchaytirish, siyosiy inqirozlarni hamda gumanitar muammolarni oldindan ko'ra bilishga qaratilgan. Texnologiyadagi, ayniqsa sun'iy intellektidagi yutuqlar virtual elchixonalar, avtomatlashtirilgan aloqa va raqamli elchilarni rivojlantirishga imkon bermoqda, shu bilan diplomatik amaliyotni modernizatsiya qilmoqda.

Sun'iy intellekt pasportlar, vizalar va sertifikatlariga bo'lgan yuqori talabni boshqarish orqali konsullik xizmatlarini optimallashtirishi, bashoratli modellar talabni optimallashtirishi va kutish vaqtini qisqartirishi mumkin. Shuningdek, sun'iy intellekt tizimlari inqirozlarni samarali tushunish va boshqarish uchun ma'lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qiladi, bu esa diplomatlarga o'zgaruvchan vaziyatlarga javob berishga yordam beradi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt jamoatchilik fikri va ularning munosabatlarini baholash, kompaniya strategiyalarini muqobillashtirish hamda qiziqarli kontent yaratish uchun ijtimoiy media ma'lumotlarini tahlil qilishi, muhim ma'lumotlarni taqdim etish va tahlil qilish, stsenariylarni modellashtirish hamda strategiyalarni shakllantirish orqali diplomatik muzokaralarni qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Diplomatiya va xalqaro munosabatlarda sun'iy intellektni joriy etishning imkoniyatlari bilan birga, uni qo'llash natisada yuzaga keladigan xavflar ham mavjud. Xususan, asosiy xavflardan biri bu sun'iy intellekt tizimlari ustidan nazoratni yo'qotishdir. Diplomatik amaliyotda qo'llaniladigan mashinani o'rganish algoritmlari murakkab va oldindan aytib berish qiyin bo'lishi mumkin. Agar bunday tizimlar xalqaro inqirozlarni tahlil qilish yoki bashorat qilish uchun ishlatilsa, noto'g'ri ma'lumotlar yoki talqinlarga asoslangan noto'g'ri qarorlar qabul qilish xavfi mavjud.

⁴ <https://science.mail.ru/articles/3504-ii-diplomatiya/>

Agar sun'iy intellekt tizimlari to'g'ri kuzatilmasa va tartibga solinmasa, bu jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin, masalan, umumiy siyosiy beqarorlik, xalqaro mojarolarning kuchayishi yoki hatto insoniyat manfaatlaridan ko'ra o'z manfaatlarini yo'lida harakat qiladigan "sun'iy intellekt"ning paydo bo'lishi mumkin.

Sun'iy intellektdan foydalanish natijasida yuzaga keladigan ikkinchi asosiy xavf - bu ma'lumotlarni manipulyatsiya qilish imkoniyati. Masalan, avtomatlashtirilgan tizimlar soxta yangiliklar yaratish yoki ijtimoiy tarmoqlar orqali jamoatchilik fikrini manipulyatsiya qilish uchun Deepfake texnologiyalaridan foydalanishlari mumkin. Ushbu texnologiya asosida dezinformatsiya tarqatilishi, natijada diplomatik nizolarni qo'zg'atishi va mamlakatlar o'rtasidagi ishonchni buzilishi mumkin.

Ta'kidlash joizki, sun'iy intellekt tomonidan qilingan noto'g'ri bashoratlar kechikishlarni kuchaytirishi va jamoatchilik ishonchini yo'qotishi, sun'iy intellekt modellari kutilmagan vaziyatlarni hal qilish qobiliyati cheklanganligi sababli to'g'ri boshqarilmasa, inqirozlarni kuchaytirishi, fikr-mulohazalarni yoki madaniy omillarni noto'g'ri talqin qilish samarasiz kampaniyalarga va resurslarni behuda sarflashga olib kelishi mumkin. Shuningdek, diplomatik muzokaralar paytida maxfiylikning buzilishi va maxfiy ma'lumotlarning oshkor qilinishi xavfi mavjud.

MUHOKAMA

Ta'kidlash lozimki, siyosiy jarayonlarga sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish aniq xavflar bilan birga keladi. Bunday sharoitda ushbu xavflarni kamaytirishga yordam beradigan muayyan choralarni ko'rish juda muhimdir. Avvalo, siyosiy maqsadlarda foydalaniladigan sun'iy intellekt tizimlarini o'qitishga axloqiy yondashuvni ta'minlash juda muhimdir.

Siyosiy muhitning (voqealar va jarayonlar) va natijada siyosiy axborotning dinamik, mavhum va beqaror tabiatini hisobga olgan holda, algoritmlarni o'qitish uchun tegishli va vakillik ma'lumotlarini tanlash masalasiga juda ehtiyotkorlik bilan yondashish kerak. Hatto siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt tizimlarini joriy etish va qo'llash bo'yicha xalqaro formatda va albatta milliy darajada ham axloqiy kodeksni ishlab chiqish ham zarur bo'ladi.

Siyosiy jarayonlarning turli sohalarida siyosiy yo'naltirilgan algoritmlarning mumkin bo'lgan qo'llanilish doirasini tartibga solish va qonunchilik darajasida aniq belgilash hamda shunga mos ravishda foydalanish nomaqbul bo'lgan sohalarni aniqlash muhimdir. Shu munosabat bilan, siyosiy jarayonning inklyuzivligini buzishi mumkin bo'lgan sun'iy intellektning ayrim zararli shakllaridan (tajovuskor, vayronkor) foydalanishni taqiqlash zarur.

Fuqarolar va jamiyat o'rtasida sun'iy intellekt tizimlaridan siyosiy texnologiya sifatida foydalanish va ularni qo'llashning o'ziga xos shakllari (algoritmlar qanday

aniq maqsadlar uchun ishlatilganligi) haqida xabardorlikni oshirish zarur. Shuningdek, fuqarolar o'rtasida sun'iy intellekt tizimlaridan siyosiy jarayonlarda ham, kundalik hayotda ham foydalanish borasida ta'lim va tanqidiy fikrlash darajasini umuman oshirish zarur. Bu sun'iy intellektni joriy etish kontekstida siyosiy jarayonlarga ma'lum darajada ishonchni saqlashga, shuningdek, algoritmlardan foydalanishning oqibatlari, xavflari va ularni hushyorlik bilan baholashga yordam beradi. Va nihoyat, nafaqat o'qitishni, balki siyosiy muammolarni hal qilish uchun algoritmlarning amalda amalga oshirilishini ham nazorat qilishni ta'minlash kerak.

Yaqin kelajakda biz siyosiy jarayonlarda sun'iy intellekt tizimlarining yanada dinamik va kengroq joriy etilishini, keng ko'lamli siyosiy muammolarni hal qilishni kuzatishimiz mumkin. Bundan tashqari, siyosiy jarayonlarda siyosiy xabarlar va shiorlarni, kompaniya mazmunini ishlab chiqish, tashviqot kampaniyalarini o'tkazish, siyosiy xabarlar va kompaniya mazmunini ma'lum maqsadli auditoriyalarga moslashtirish uchun maxsus sun'iy intellekt texnologiyalari (masalan, chuqur fakelar, chatbotlar va generativ neyron tarmoqlari) qo'llanilish ortadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari nafaqat davlatlarning tashqi siyosat arsenalini to'ldiribgina qolmay, balki xalqaro munosabatlar muhitini, mojarolarning va xalqaro ittifoqlarning tabiatini hamda muzokaralar jarayonining dinamikasini ham o'zgartirmoqda. Raqamlashtirish siyosati natijasida Xitoyning raqamli salohiyatining tez kengayishi va Rossiyaning global kiberdavlat sifatidagi mavqeining mustahkamlanishi xalqaro munosabatlarning ko'p qutbli tizimini shakllantirish qo'shimcha turtki bo'lmoqda. Biroq, yangi imkoniyatlar va o'sish nuqtalaridan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari global xavfsizlik va strategik barqarorlikka katta muammolar tug'dirmoqda.

Bunday sharoitda diplomatiyaning eng muhim vazifasi raqamli makonni tartibga soluvchi qoidalarni shakllantirish va tegishli texnologiyalarni rivojlantirishdir. Sun'iy intellekt texnologiyalarini tartibga solish qoidalarini ishlab chiqishda ustuvorlik uchun kurash boshlangan va xalqaro axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha muzokaralar davom etmoqda.

Turli xil xalqaro muzokaralar davomida qayta ishlashi kerak bo'lgan ma'lumotlar hajmi doimiy ravishda o'sib bormoqda, shu sababli, diplomatiyada sun'iy intellektning ma'lumotlarni tahlil qilishdagi imkoniyatlari alohida ahamiyat kasb etadi.

Xavflarni kamaytirish va sun'iy intellekt samaradorligini oshirish uchun diplomatiyaning sun'iy intellekt ustida ishlaydigan kompaniyalar va tadqiqot tashkilotlari bilan aloqalarini mustahkamlash, uning jamoatchilik fikriga potentsial ta'sirini birgalikda baholash va uning salbiy oqibatlarini yumshatish yo'llarini topish

juda muhimdir. Diplomatiq ishning katta qismi hujjatlar va matnlarni tahlil qilishni o‘z ichiga oladi va bu yerda sun‘iy intellekt imkoniyatlari odatiy ish hajmini sezilarli darajada kamaytiradi.

Ta‘kidlash lozimki, sun‘iy intellektning tez rivojlanishi an‘anaviy diplomatiq funktsiyalarni buzishi, avtomatlashtirilgan ma‘lumotlarni qayta ishlash orqali insoniy fikrlashni chetlab o‘tishi mumkin. Bu o‘zgarish diplomatiq operatsiyalarni, ayniqsa diplomatiq missiyalarning avtonomiyasi va ularning ijtimoiy tarmoqlar bilan o‘zaro ta‘siri borasida qayta baholashni talab qiladi. Sun‘iy intellekt resurslarni taqsimlash va strategik rejalashtirishni optimallashtirishi mumkin bo‘lsa-da, u noto‘g‘ri ma‘lumotlar, diplomatiq hamdardlikning pasayishi va murakkab qarorlar qabul qilishda nozik insoniy fikrlashni yo‘qotish haqida xavotirlarni ham keltirib chiqaradi. Ushbu muammolarni hal qilish asosiy insoniy ko‘nikmalarni saqlab qolish bilan birga ulardan foydalanishni ta‘minlaydigan muvozanatli yondashuvni talab qiladi.

Mojarolar, migratsiya va pandemiyalar kabi inqirozlar paytida sun‘iy intellektni kuzatish, tahlil qilish va javob berish qobiliyati uning tinchlikni o‘rnatish va strategik rejalashtirishdagi salohiyatini namoyish etadi. Biroq, sun‘iy intellektning diplomatiyaga integratsiyalashuvi, shuningdek, mas‘uliyatli ma‘lumotlarni boshqarish, shaffof sun‘iy intellekt modellari hamda inqirozga javoban diplomatlar uchun malakalarni oshirish zarurligini ta‘kidlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, siyosiy kommunikatsiyalarda sun‘iy intellektdan foydalanish ikki tomonlama xususiyatga ega. Bir tomondan, sun‘iy intellekt siyosiy kampaniyalarni takomillashtirish va optimallashtirish uchun, masalan, ma‘lumotlarni tahlil qilish va saylov natijalarini bashorat qilish uchun ishlatilishi mumkin. Biroq, boshqa tomondan, sun‘iy intellekt manipulyatsiya va dezinformatsiya uchun - soxta yangiliklar yaratish va yolg‘on ma‘lumotlarni tarqatish uchun, shu jumladan sun‘iy intellekt algoritmlari va deepfake texnologiyasidan foydalanish orqali ishlatilishi mumkin. Sun‘iy intellektning saylov va boshqa siyosiy kommunikatsiyalarga salbiy ta‘sirini minimallashtirish uchun siyosiy kampaniyalarda sun‘iy intellektdan foydalanish bo‘yicha aniq qoidalar va cheklovlarni belgilash, internet foydalanuvchilarini o‘qitish, dezinformatsiyaga qarshi kurashish texnologiyalarini ishlab chiqish va ma‘lumotlarni tekshirish uchun mustaqil tashkilotlar yaratish zarur. Siyosiy nomzodlar va tashkilotlar ham o‘z kampaniyalarida sun‘iy intellektdan qanday foydalanishlari haqida shaffof ma‘lumot berishga sodiq qolishlari kerak.

Sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlarning rivojlanishi zamonaviy xalqaro munosabatlarni tubdan o‘zgartirib, yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklarni yaratmoqda. Yetakchi davlatlar o‘rtasidagi texnologik poyga global raqobatning

asosiy omiliga aylanib bormoqda, bu yerda ma'lumotlar va algoritmlarga ega bo'lish strategik ustunlikni belgilaydi. Biroq, barqaror rivojlanish uchun tartibga solish parchalanishini yengib o'tish va texnologik foydalarning adolatli taqsimlanishini ta'minlash zarur.

Ko'p tomonlamalik, suverenitetga hurmat va axloqiy standartlarga asoslangan xalqaro normalarni shakllantirish muhim vazifaga aylanib bormoqda. Faqat shu yo'l bilan insoniyat raqamli tengsizlik va mojarolar xavfidan qochib, global muammolarni hal qilish uchun sun'iy intellekt salohiyatidan foydalanishi mumkin. Raqamli xalqaro munosabatlarning kelajagi global hamjamiyatning texnologik inqilobga qarshi hamkorlik qilish qobiliyatiga bog'liq.

Ma'lumotlarni tahlil qilish, hisobot berish va bir qator konsullik faoliyatini avtomatlashtirish orqali sun'iy intellekt, shubhasiz, diplomatlar tomonidan qo'llaniladigan vositalar va usullarni o'zgartiradi. Biroq, u vakillik va muzokaralar kabi ikkita asosiy diplomatik rolda odamlarning o'rnini bosa olmaydi.

Sun'iy intellekt mahalliy va xalqaro darajadagi siyosiy jarayonlarga tobora ko'proq ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt siyosiy muammolarni hal qilish uchun foydali vosita va siyosiy barqarorlik uchun xavfli omil bo'lishi mumkin. Sun'iy intellekt inson huquqlari, demokratiya va xalqaro huquq sohalarida ham taraqqiyotga, ham regressiyaga hissa qo'shishi mumkin. Sun'iy intellekt mamlakatlar va mintaqalar o'rtasidagi kuchlar muvozanatini, xalqaro hamkorlik va raqobatning tabiatini o'zgartirishi mumkin.

Umuman olganda, sun'iy intellektni umumiy manfaatlarga xizmat qiladigan, axloqiy tamoyillar va normalarni hurmat qiladigan hamda tomonlarning manfaatlari va ehtiyojlarini hisobga oladigan tarzda rivojlantirish hamda ulardan foydalanish zarur. Bunga erishish uchun sun'iy intellekt bilan bog'liq masalalar bo'yicha xalqaro muloqot va hamkorlikni kuchaytirish, shuningdek, uning rivojlanishi va ishlatilishini tartibga solish hamda monitoring qilishning samarali mexanizmlarini yaratish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bazarkina D. In co-authorship with Evgeny Pashentsev: Chapter 3. The malicious use of artificial intelligence against government and political institutions in the psychological area // Bielicki D. (ed.) *Regulating Artificial Intelligence in Industry*. London and New York: Routledge, 2022. P. 36 – 52. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003246503>
2. Базаркина Д. Ю. В соавторстве с Е. Н. Пашенцевым и Е. А. Михалевич. Регулирование рисков, связанных со злонамеренным

- использованием искусственного интеллекта в США, ЕС и Китае // Современная Европа. 2024. №6. С. 156–167. – <http://dx.doi.org/10.31857/S0201708324060147>.
3. Пашенцев, Е. Н. Козюлин В. Б. Искусственный интеллект и геополитика: доклад / ДА МИД России. – Москва, 2024. - 72с.
4. Зиновьева Е.С. и др. «Цифра» и искусственный интеллект на службе дипломатии». Москва: МГИМО-Университет, 2024. — 68 с.
5. Хелмус Т. К. Искусственный интеллект, дипфейки и дезинформация. RAND Corporation. - Санта-Моника, Калифорния. 2022. 24 с.
6. Лолаева А.С. Государственная технологическая политика и цифровизация избирательного процесса: риски, вызовы и направления совершенствования. 2025. DOI: 10.12737/2587-6295-2025-9-2-14-24.
7. Лолаева А.С., Сакаева К.У. Искусственный интеллект: правовые и этические аспекты // Юридические исследования. 2021. № 8. С. 63- 71.
8. Уртаева Э.Б. Цифровые инструменты и каналы современных предвыборных коммуникаций // Дискуссия. 2024. Вып. 124. С. 190-200.
9. Уртаева Э.Б. Возможности и угрозы применения искусственного интеллекта (ИИ) в политических коммуникациях // Общество: политика, экономика, право. 2024. № 2. С. 44-51. <https://doi.org/10.24158/per.2024.2.3>.
10. Медведева М.В. Риски использования нейросетевых технологий в коммуникациях молодежи // Российская школа связей с общественностью. Москва, 2023, №30 С. 139-151.
11. Калинин Д.М. Генеративные модели искусственного интеллекта в политической коммуникации: практики, эффекты и классификация рисков. Социальное-гуманитарное знание. 2026. № 3. С. 262–265.
12. Джибилова Е.Г., Побываев Н.С. Анализ российского и зарубежного опыта применения ChatGPT и искусственного интеллекта в политике и социальной сфере. Социальное-гуманитарное знание. 2024. № 1. С. 64–69.
13. Цветкова Н.А. Применение искусственного интеллекта в анализе внешней политики США: обзор современных практик // Вестник РГГУ. Серия «Политология. История. Международные отношения». 2025. № 4. С. 12–27. DOI: 10.28995/2073-6339-2025-4-12-27

14. Д.А.Леви. Мода на искусственный интеллект: переосмысливая перспективы реального использования технологии ИИ в сфере международных отношений и большой политики. Журнал «КАНТ : Серия социальных и гуманитарных наук» №2(18). стр. 120-127.
15. Шитков С.В. Искусственный интеллект и большие данные в цифровых международных отношениях. Проблемы постсоветского пространства. 2025. 12(2). 102-113. <https://doi.org/10.24975/2313-8920-2025-12-2-102-113>
16. Суюнов Б.Б. Сиёсий жараёнларда сунъий интеллектдан фойдаланиш масалаларига оид адабиётлар таҳлили. Мустақил тадқиқотчи. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11210694>
17. Себекин С. А. Искусственный интеллект в политических процессах: перспективы и вызовы // Известия Иркутского государственного университета. Серия Политология. Религиоведение. 2023. Т. 46. С. 7–18. <https://doi.org/10.26516/2073-3380.2023.46.7>
18. Моисеева Д.Э. Цифровое управление в ЕС: между правилами и инновациями. Аналитическая записка. Российский совет по международным делам / 2025.
19. Соколов А. В., Фролов А.А., Бабаджанян П.А. Применение технологий искусственного интеллекта в политике: угрозы и возможности // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. 2025. Т. 27. № 3. С. 622–637.
20. Победин П.К. Формирование политических институтов и процессов с помощью цифровых технологий и искусственного интеллекта // Постсоветский материк. 2024. № . 2 (42). С. 51–61.
21. Хван Д.А. Алгоритм институционализации политических технологий в условиях цифровой трансформации власти. Социальное-гуманитарное знание. 2025. № 7. С. 456–462.
22. Зиновьев Д.В. Искусственный интеллект как цифровой инструментарий проекта избирательной кампании. Социальное-гуманитарное знание. 2025. № 6. С. 233–238.
23. Виноградова Е.А. Потенциальные угрозы несанкционированного использования политических дипфейков в период политических выборов: международный опыт. //Мировая политика. 2024. № 3. С. 44– 60.
24. Устинович Е.С. Генеративный искусственный интеллект в избирательных процессах 2024 года в мире: дезинформационные кампании и онлайн-тролли. // Социальная политика и социальное партнерство. 2024. Т. 19. № 3 (230). С. 197–204.